

*Сфремова М. Ю.,**ад'юнкт кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. В цій науковій статті розкрито засади державної політики в сфері професійного розвитку працівників. Визначено поняття, завдання та принципи державної політики в сфері професійного розвитку працівників.

Ключові слова: державна політика, професійний розвиток працівників, мета державної політики в сфері професійного розвитку працівників, принципи державної політики в сфері професійного розвитку працівників, завдання державної політики в сфері професійного розвитку працівників.

Постановка проблеми. Політична сфера життя суспільства формується переважно у зв'язку з реалізацією інтересів різних соціальних груп. При цьому виникають протиріччя інтересів, для врегулювання яких необхідне втручання державних інститутів публічної влади, здатних застосовувати з цією метою певні засоби примусу. Ефективна реалізація державної політики відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона має на меті своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, встановлювати причини виникнення, складність, суперечливість і знаходити шляхи розв'язання. На сьогоднішній день, відсутня єдність підходу до розуміння правової категорії «державна політика», що, на нашу думку, пов'язано з багатоаспектністю та багатогранністю даного явища.

Аналіз попередніх досліджень. Різним аспектам питань професійного розвитку працівників приділяли увагу багато як зарубіжних, так і вітчизняних учених, серед яких Г. Щекін, Д. Богиня, В. Брокбенк, М. Семікіна, Дж. Грехем, В. Савченко, П. Друкер, С. Аржиріс, І. Бондар, М. Дрозач і інші.

Виклад основного матеріалу. В умовах постійних політичних перетворень та нестабільності політичного життя гостро відчувається необхідність у дієвій, зваженій та науково обгрунтованій державній політиці. Складною проблемою, що потребує нагального розв'язання, є і питання реального механізму провадження державно-політичних рішень. Водночас державна політика в будь-якій сфері, в тому числі і в сфері професійного розвитку працівників, є відповіддю на практичні проблеми осмислення та контролювання комплексного характеру суспільства.

Визначення сутності державної політики є надзвичайно важливим насамперед для розуміння її зв'язку з публічним адмініструванням. Рівень, характер, якість, результативність державної політики залежить від адміністрування публічною адміністрацією певних сфер суспільного життя з використанням відповідних підходів і напрямів. «... Державна політика необхідна не тільки як форма публічного адміністрування, а як його найбільш міцний організаційний потенціал. І навпаки, публічне адміністрування виступає як своєрідна форма державної політики і як засіб її практичного проведення в життя» [1, с. 30]. Саме в цьому виявляється взаємозв'язок, взаємозумовленість державної політики і публічного адміністрування. Державна політика повинна першочергово вирішувати

різносторонні завдання стабільного, безперервного розвитку особистості та сприяти задоволенню суспільних потреб. Вона може бути здійсненою лише тоді, коли стане добровільним здобутком усіх громадян.

Для дослідження державної політики в сфері професійного розвитку працівників характерним є визначення її поняття, цілей, завдань, напрямків, а також механізмів реалізації. Для визначення доцільних (оптимальних) цілей слід враховувати, що ціль одночасно є продуктом і виробничим фактором аналізу державної політики в сфері професійного розвитку працівників, та виявляти і пояснювати відмінності між цілями й альтернативами політики. Розмежовуючи категорії «цілі», «заходи», «критерії», слід мати на увазі, що взаємозв'язок цілі з результатом загалом дорівнює результативності державної політики, і тому доцільним є врахування притаманних цілеутворенню закономірностей.

Б. Гогвуд та Л. Ган зазначають, що державну політику необхідно відрізнити від щоденних рішень, які приймають державні органи [2, с. 34–35, 39].

В. Холопов зазначає, що державна політика в певній сфері – це система взаємопов'язаних, послідовних управлінських впливів, які об'єднані єдиною метою, об'єктом і принципами діяльності [3, с. 77].

Л. Сморгунів визначає державну політику як «політичний процес управлінського впливу головним чином інститутів виконавчої влади держави на основні сфери суспільства, що спирається на безпосереднє застосування державних владних повноважень як під час розробки, так і під час здійснення стратегії і тактики регулювального та організаційного впливу на всі компоненти й аспекти функціонування та розвитку економіки, соціальної сфери й інших підсистем суспільства шляхом розміщення ресурсів, розподілу, перерозподілу суспільних благ та інших заходів» [4, с. 67].

Підводячи підсумок вищевизначеним дефініціям вважаємо, що **державна політика в сфері професійного розвитку працівників** це систематична, організована та цілеспрямована діяльність публічної адміністрації, яка спрямована на створення сприятливих умов соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів в сфері професійного розвитку працівників, задоволення їх інтелектуальних потреб, шляхом застосування законодавчо-закріпленої системи заходів.

Відповідно до вищевикладеного пропонуємо доповнити ст. 2 Закону України «Про професійний розвиток працівників» пунктом, який визначатиме поняття «**державна політика в сфері професійного розвитку працівників**».

Таким чином, пріоритети державної політики у сфері професійного розвитку працівників визначаються:

1) державними програмами економічного і соціального розвитку України та програмами діяльності Кабінету Міністрів України, в яких обов'язково враховуються аспекти професійного розвитку працівників;

2) державними цільовими програмами у сфері професійного розвитку працівників, що розробляються і затверджуються згідно із законодавством.

Законом України «Про професійний розвиток працівників» визначено, що метою державної політики в сфері професійного розвитку працівників є підвищення їх конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб шляхом сприяння роботодавцю в ефективному використанні праці та забезпеченні досягнення належного професійного рівня працівниками.

Втім, цілковито погодитися з законодавчо закріпленим визначенням ми не можемо, так як державна політика повинна в першу чергу враховувати інтереси своїх громадян. Водночас зі змісту вищенаведеного визначення випливає, що держава при визначенні засад державної політики в досліджуваній сфері в першу чергу враховує економічні інтереси роботодавця. Водночас, вважаємо, що мета державної політики в сфері професійного розвитку працівників є дещо ширшою, ніж це закріплено в Законі. Так, на нашу думку, метою державної політики в сфері професійного розвитку працівників є підвищення їх конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб шляхом сприяння роботодавцю в ефективному використанні праці та забезпеченні досягнення належного професійного рівня працівниками, а також забезпечення захисту прав та інтересів працівників в процесі професійного розвитку».

Водночас, на нашу думку, реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких основних завдань державної політики в сфері професійного розвитку працівників як: 1) розроблення, прийняття, реалізація державних програм, планів професійного розвитку працівників; 2) сприяння підвищенню конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці; 3) сприяння підвищенню якості і конкурентоспроможності товарів (робіт, послуг) шляхом ефективного використання кадрового потенціалу та забезпечення належного рівня кваліфікації працівників; 4) визначення правового статусу сторін, органів та організацій, заінтересованих в участі у формуванні та реалізації державної політики щодо підготовки кадрів та професійного розвитку працівників; 5) забезпечення відповідності професійної підготовки сучасним та перспективним вимогам ринку праці, потребам інноваційного розвитку економіки, громадян та суспільства в цілому; 6) створення безпечних умов праці, усунення причин аварій і нещасних випадків на виробництві, зумовлених некомпетентністю працівників.

Розкривати зміст, завдання, цілі, напрямки державної політики в сфері професійного розвитку працівників не можливо без з'ясування основних вихідних положень (головних ідей) та закономірностей, котрі закладено в основу даної сфери розвитку, якими керуються як працівники публічної адміністрації, так і суб'єкти-роботодавці, які зацікавлені в професійному розвитку працівників, тобто принципів державної політики в сфері професійного розвитку працівників.

Так, в ст. 3 Закону України «Про професійний розвиток працівників» визначено, що державна політика у сфері професійного розвитку працівників формується за принципами: а) доступності професійного розвитку працівникам; б) вільного вибору роботодавцем форм і методів забезпечення професійного розвитку працівників з урахуванням специфіки їх роботи; в) додержання інтересів роботодавця та працівника; г) безперервності процесу професійного розвитку працівників.

Водночас, на нашу думку, законодавчо закріплені принципи не визначають в повній мірі засади реалізації державної

політики в досліджуваній сфері, а їх перелік може бути доповнений.

Так, законодавець при визначенні принципів державної політики в сфері професійного розвитку працівників не окреслив основоположні принципи, які заклали підвалини законодавчо закріпленим. Вважаємо, до них відносяться наступні:

– *конституційність та законність* – реалізація політики здійснюється відповідно до конституції та законів держави, підзаконних актів на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами державної влади та суб'єктами в сфері професійного розвитку працівників;

– *верховенство права* означає, що розробники політики мусять, перш за все, чітко визначити, що саме відноситься до сфери повноважень органів влади;

– *єдність цілей, напрямів, завдань і механізмів реалізації державної політики в сфері професійного розвитку працівників* передбачає, що цілі та напрямки розвитку цієї сфери визначають її основні завдання, виконання яких забезпечується за допомогою реалізації відповідних державних механізмів;

– *принцип системності та ефективності* передбачає, що державна політика в сфері професійного розвитку працівників є невід'ємною складовою державної соціально-економічної політики, що спрямовується на забезпечення сталого розвитку України; державна політика в сфері професійного розвитку ґрунтується на глибокому факторному аналізі проблем сфери та ресурсному методі планування комплексу таких інструментів, механізмів, програм і заходів, які здатні своєчасно та ефективно вирішити ту чи іншу проблему в сфері професійного розвитку працівників;

– *принцип взаємодії та співробітництва органів державної влади й суб'єктів в сфері професійного розвитку працівників в процесі реалізації державної політики в сфері професійного розвитку працівників* передбачає взаємодію між публічною адміністрацією та суб'єктами, які реалізують певний напрямок діяльності в сфері професійного розвитку працівників;

– *всестороння підтримка та гарантування прав суб'єктів в сфері професійного розвитку з боку держави* передбачає надання суб'єктам спеціальних заходів державної підтримки (наприклад, виділення коштів з державного бюджету; застосування особливостей оподаткування коштів, які оплачуються за здійснення професійного навчання працівників).

Державна політика у сфері професійного розвитку працівників передбачає спільні дії центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, профспілок, об'єднань організацій роботодавців, інших заінтересованих громадських організацій, спрямовані на сприяння роботодавцю у забезпеченні професійного розвитку його працівників.

Так, наприклад, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві» головними заходами державної політики щодо сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві є:

1) розроблення і затвердження в установленому порядку необхідні нормативно-правові, інструктивні та методичні матеріали з питань професійного навчання кадрів на виробництві;

2) організація розроблення і видання навчальних програм та методичної документації з питань професійного іншої навчання кадрів на виробництві;

3) сприяння впровадженню в навчальний процес гнучких модульних технологій підготовки кадрів на виробництві, зокрема за методикою Міжнародної організації праці;

4) організація проведення циклу науково-дослідних робіт з питань підготовки кадрів на виробництві з метою підготовки пропозицій щодо удосконалення цього напрямку діяльності підприємств;

5) утворення міжвідомчої консультативної ради з питань підготовки кадрів на виробництві та сприяти її діяльності;

6) розроблення рекомендацій щодо: а) забезпечення належного рівня професійного навчання кадрів на виробництві; б) створення і діяльності регіональних асоціацій підприємств недержавної форми власності з питань професійного навчання кадрів на виробництві;

7) розроблення механізму стимулювання персоналу підприємств з метою посилення їх зацікавленості в безперервному удосконаленні своїх знань та вмінь;

8) проаналізувати та в разі потреби внести зміни у державну статистичну звітність щодо інформації про стан підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у регіонах та галузях економіки;

9) розроблення і впровадження заходів щодо підвищення якості кадрового потенціалу підприємств, удосконалення професійного навчання персоналу на виробництві;

10) організувати для працівників кадрових служб підприємств семінарські заняття з питань професійного навчання персоналу в умовах ринкової економіки виконавчої влади;

11) забезпечити вивчення, узагальнення та поширення досвіду роботи підприємств з питань професійного навчання кадрів на виробництві.

Таким чином, очевидно, що для розвитку системи навчання кадрів на виробництві необхідно розробити і затвердити в установленому порядку необхідні нормативно-правові, інструктивні та методичні матеріали з питань професійного навчання працівників з метою їх професійного розвитку.

Разом з тим, вважаємо, що складність дослідження теоретико-правових засад державної політики в сфері професійного розвитку працівників обумовлена відсутністю законодавчо закріплених та визначених положень поняття, завдань, мети, принципів в центральному нормативно-правовому акті в сфері професійного розвитку працівників – Законі України «Про професійний розвиток працівників».

Водночас варто відзначити, що на сьогоднішній день в системі нормативно-правових актів в сфері професійного розвитку працівників відсутні концептуальні положення, що визначали б механізм реалізації заходів державної політики в сфері професійного розвитку працівників. Саме тому вважаємо, що сьогодні першочерговим завданням законодавця є розроблення та прийняття *«Концепції державної політики в сфері професійного розвитку працівників на 2015-2020 рр.»*.

Дана Концепція державної політики у сфері професійного розвитку працівників повинна мати наступні стратегічні завдання, реалізація яких сприятиме активному розвитку та підтримці суб'єктів в досліджуваній сфері:

– поєднання бюджетної підтримки професійного розвитку працівників із стимулюванням роботодавця в даному процесі;

– підвищення зацікавленості в професійному розвитку працівників у роботодавця шляхом зменшення податкового тиску на останнього;

– сприяння активній співпраці публічної адміністрації з суб'єктами в сфері професійного розвитку працівників.

– розроблення важелів реалізації механізму державної політики в сфері професійного розвитку працівників, тобто системи державних національних (цільових) програм, виконання яких залежить від якості публічного адміністрування.

Висновок. Сьогодні негайно необхідно законодавство в сфері професійного розвитку працівників привести у відповідність до європейських стандартів, які передбачають загальну стандартизацію нормативного акта, відсутність дублювання окремих правових норм та прогалин.

Література:

1. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні : Навч. посіб. / За заг. ред. В. Ребкала, В. Тертички. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
2. Гогвуд Б. Аналіз політики для реального світу / Б. Гогвуд, Л. Ган; пер. А. Олійник. – К. : Основи, 2004. – 396 с.
3. Холопов В. Государственное и муниципальное управление : Учебное пособие / В. А. Холопов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. – 364 с.
4. Сморгунова Л. Государственная политика и управление : Учебник : В 2-х ч. / Под ред. Л. Сморгунова. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2006. – Ч. 1. – 384 с.

Ефремова М. Ю. Государственная политика в сфере профессионального развития работников

Аннотация. В данной научной статье раскрыты основы государственной политики в сфере профессионального развития работников. Определено понятие, задачи и принципы государственной политики в сфере профессионального развития работников.

Ключевые слова: государственная политика, профессиональное развитие работников, цель государственной политики в сфере профессионального развития работников, принципы государственной политики в сфере профессионального развития работников, задачи государственной политики в сфере профессионального развития работников.

Ephremova M. Public policy in the field of professional development of employees

Summary. In this article the scientific principles of state policy in the area of professional development of employees. The concept, objectives and principles of the state policy in the area of professional development of employees.

Key words: public policy, professional development staff, goal of the state policy in the field of professional development of employees, principles of the state policy in the professional development of employees, task of the state policy in the field of professional development of employees.